1940 ий
18
ИЮЛЬ
№ 66 (679)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Йошкар Ола Горком орган

ШУРНО ПОГЫМАШТЕ ПОЛИТИКО-МАССОВЫЙ ПАШАМ КУМДАН ШАРАШ

Икмыняр кече гыч мемнан колхозна-шамыч ял озанлык пашан эн важный да ответственный пашашкыже—чапле у шурным поген налмашке пижыт. Шурным кӱчык жапыште да йомдарыде поген налман. Садлан тиде пашалан ончылгочак сайын ямдылалтман.

Шурно погымашым кӱчык жапыште да кӱкшӧ качество дене эртараш колхозник да колхозница-шамыч коклаште политико-массовый пашам кумдан шарыман. Кушто шемер-шамыч коклаште политико-массовый паша сай шындыме, тушто кеч могай пашат сай кая. Тидым шошо ага кампаний эртарымаш гычат рашак ужаш лиеш. Теве Юринский район „Колос“, „Комбайн № 1“ „Сталинец“ колхозлаште шошо ага жапыште агитационно-массовый паша поснак сай шындыме ыле. Агитатор-шамыч пасушко лектын, колхозник-шамыч дене тӱрлӧ беседым, газета лудмашым эртареныт. Садланак вет нине колхоз-шамыч ончылгочак ӱден пытареныт. Кузнецовский сельсовет кӧргыштат (Ново-Тор'яльский район) агитатор-шамыч пашам начар огыл ыштеныт. Тиде Кузнецовский сельсоветысе колхоз-шамычын районышто эн ондак ӱден пытарыма гыч рашак койо. Республикыште агитационно-массовый пашам сай шындыше-шамыч шуко улыт.

Кызыт агитатор-шамычлан ончылно пеш кугу задача-шамыч шогат—тиде шурно погымаште колхозник-шамыч коклаште агитационно-массовый пашам эшеат кумдан шараш. А тидым мемнан агитатор-шамыч ыштен кертыт. Теве „У пасу“ колхозышто (Сернурский район) комсомолка агитатор Кузьмина йолташ шурно погымо жапыште, колхозник-шамыч коклаште умылтарымаш пашам сай ыштышашлан, конкретный планым ыштен. План почеш тудо кажне звеношто кече еда беседым, газета лудмашым эртараш тӱҥалеш. А бригадылаште 2 кече гыч кечывал каныме жапыште беседым да газета лудмашым эртараш тӱҥалеш. Тидын дене пырля, культурно-массовый пашаланат планым ыштен. Колхозышто стахановец-шамычын паша опытыштым кумдан шарашлан лийын, 3 кечылан ик номер пырдыж газетым лукташ тӱҥалеш.

„У вий“ колхозыштат (тудо районак) агитатор-комсомолец Скворцов йолташ шурно погымо жаплан агитационно-массовый паша дене планым ыштен.

Косолаповский район „ЦИК“ колхозыштат агитатор Воровцова йолташ, тудак бригадир, шурно погымо жапыште шке бригадыштыже кече еда беседым, газета лудмашым эртараш тӱҥалаш планым ыштен.

Шурно погымаште агитационно-массовый пашам кумдан шарымаште агитколлектив да первичный комсомольский организаций-шамыч кызыт чот ямдылалташ улыт. Агитатор, беседчик-шамычым поген совещанийым эртараш, практический мероприятий-шамычым палемдаш кӱлеш. ВЛКСМ райком-шамычат тиде шотышто агитколлектив да агитатор-шамычлан практический полышым пуышаш улыт.

Шурно погымаште политико-массовый пашам кумдан шарен, чапле шурным кӱчык жапыште да йомдарыде поген налына.

Подписка почеш оксам тӱлат

Пектубаевский район Кадамский сельсоветысе „Ӱжара“ колхозын члежже-шамыч Кумышо Пятилетка (кумышо ий выпуск) Государственный Заемлан 2.700 теҥгеашлан подписатлалтыныт ыле. Кызыт тиде оксам тӱрыс тӱленыт. Заемлан окса погымаште агитатор-учитель И. Н. Никитин йолташ кугу пашам ыштен.

„Красный пахарь“ колхозын члежже-шамычат (Ронгинский район) 2.300 теҥгеашлан подписатлалтыныт да 1.100 теҥгежым тӱленыт.

В. Загайнов.

* * *

„У вий“ колхозын члежже (Ново-Тор'яльский район) комсомолец А. Ермаков йолташ у заемлан 210 теҥгелан подписатлалте. Тудо кызыт оксажымат тӱрыс тӱлен. С. Ермаков ден А. Глушков йолташ-шамычат подписной суммыштым тӱрыс тӱленыт.

Веденькин.

* * *

Моркинский район Шалинский сельсовет кӧргысӧ колхозник ден колхозница-шамыч Кумышо Пятилетка (кумышо ий выпуск) заемлан подпискым ыштеныт да оксажым налично тӱлат.

Теве „Правда“ колхозысо колхозник-шамыч 9.030 теҥгеаш подпискым ыштышт да 4.300 теҥгем тунамак тӱлышт.

Тыгак „Вакитов“ колхозыштат 6.950 теҥгелан подписатлалтыныт да 5.100 теҥгем налично тӱленыт. „Куат“ колхозышто 4.080 теҥгеашлан подпискым ыштышт, 3.557 теҥгежым тӱлымӧ.

С. Кузнецов.

Руководящий комсомольский орган-шамычым сайлымашым эртарыме нерген

ВЛКСМ ЦК-н пунчалже

1. 1940 ий 1 сентябрь гыч 1 октябрь марте чыла первичный, районный, городской, окружной, областной, краевой да республиканский комсомольский организацийлаште комсомольский орган-шамычын сайлымашым эртараш.

Сайлымаш первичный, районный да городской комсомольский организацийлаште 1 сентябрь гыч 20 сентябрь марте, а комсомолын окружной, областной, краевой конференцийже-шамыч да республиканский с'ездше-шамыч—20 сентябрь гыч 1 октябрь марте эртаралтшаш улыт.

2. Руководящий комсомольский орган-шамычым шушаш сайлымаш комсомол ден чыла молодежын мобилизационный ямдылыкыштым умбакыжат пеҥгыдемдымаш, комсомольский организаций-шамычын ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамычым шуктен толмашыштым тергымаш, государственный ден озанлык строительстве утларак активнын участвоватлымашке, умбакыжат труд производительностьым нӧлталмашке да трудовой дисциплиным пеҥгыдемдымашке, большевистский бдительностьым нӧлтымашке комсомолец-шамычым мобилизоватлымаш знак дене эртаралтшаш.

Руководящий комсомольский орган-шамычым сайлымаш большевистский критика ден самокритикым шарымаш да внутри-комсомольский демократийым строго соблюдатлымаш основеш эртаралтшаш.

Шушаш сайлымашлаште руководствышко самырык кадр-шамычым да поснак ӱдыр-шамычым смело выдвигатлымашым, руководящий комсомольский органлашке проверенный, Ленин—Сталин партийлан беззаветно преданный коммунизм пашам мучкак аралаш способный улшо комсомолец-шамычым сайлымашым обеспечитлымашым чыла комсомольский организаций-шамычын эн важный задачыштлан шотлаш.

Заемлан оксам тӱлат

Звенигово. (Телефон дене). 16 июльлан Звениговский район мучко Кумышо Пятилетка (кумышо ий выпуск) Государственный Заемлан 1 миллионат 85 тӱжем теҥгеаш подпискым ыштыме. Тиде сумма гыч колхозник-шамыч 228 тӱжем теҥгелан подпискым ыштеныт да 30 тӱжем теҥгежым налично тӱленыт.

Нурда-Мучашский сельсоветысе Чапаев лӱмеш колхозын колхозникше-шамыч 100 процентлан подписка дене авалтыныт. Нуно чылаже 2.350 теҥгелан подписатлалтыныт. Оксажымат тунамак чыла налично тӱленыт. Тиде колхозын 73 ияш колхозникше К. Васильев ден шоҥго колхозница М. Конькова йолташ-шамыч заемлан эн ондак подпискым ыштышт. Колхозник В. Мочалов ден ватыже 100 теҥгелан подписатленыт, чыла оксамат налично тӱленыт.

Чапаев лӱмеш колхозышто заем дене уполномоченный А. Соколов йолташ заем шарымашым моштен организоватлымыж дене сай результатыш шуын.

Тыгак „У пырче“ колхозышто (Исменецкий сельсовет) 2.395 теҥгелан подпискым ыштыме да оксамат налично тӱлымӧ.

„Чодра химик“ колхозыштат (Нурда-Мучашский сельсовет) у заемлан подпискым шарымаш дружнын эртен. Кӱчык жапыште колхозник-шамыч 8.655 теҥгелан подписатлалтыныт да 6 тӱжемжым налично тӱленыт.

М. Скворцов,
Райсберкассын заведующийже.

СССР Наркомфиныште

Кумышо Пятилетка Заем 1 миллиард 60 миллион теҥгелан утыж дене темалтын

Тений 2 июльышто лукмо 8 миллиард теҥге суммаш Кумышо Пятилетка (кумышо ий выпуск) Заемым 12 июльлан, вес семынже 11 кечыште, 9 миллиард 60 миллион теҥге суммылан темыме, тиде 1 миллиард 60 миллион теҥгелан утыж дене темалтмым ончыкта.

Верласе ятыр организацийла гыч предложений-шамыч пурымылан кӧра, заемлан подпискым ыштымашым тенийсе 20 июль марте шуялтын, тидын деч вара подпискым ыштымаш чыла вереат чаралтеш.

Стахановка-шамыч радам кушкеш

Куженерский район „У корно“ промартель „Нольку камень“ промартель дене социалистический соревнованийышке ушнымекше, пашажым ятыр саемден. Артель кокымшо кварталысе производственный программым 101 процентлан, а идалыкаш программым 63 процентлан темен.

Соцсоревнований кумдан шарлыме дене стахановка-шамыч радам кушкеш. Кызыт артельыште 19 стахановка, 29 ударница уло. Аблинова Ефросиния ден Иванова Ксения йолташ-шамыч кокымшо квартал планым 350 процентлан да М. Казакова, К. Милютина, А. Леонтьева, А. Лебедева да молат 250—300 процентлан теменыт.

А. Иванов.

Кумышо Пятилетка (кокымшо ий выпуск) заемын выигрыш тиражше

12 июльышто Ленинградыште Кумышо Пятилетка (кокымшо ий выпуск) заемын икымше выигрыш тиражше эртен. Тиде тиражыште 888 тӱжем выигрыш модалтын, общий суммыжо—138720400 теҥгеаш.

Куйбышев олаште эртаралтше „Учитель“ обществын Всесоюзный спартакиадыштыже участвоватлыше Йошкар-Оласе „Учитель“ обществын командыже.
Снимкыште (шола гыч пурлашке): Н. Софронов, М. Хмельдов, Л. Путилов, А. Пайдемиров, Р. Бабушкина, Д. Соколов ал Г. Максимова йолташ-шамыч. Фото М. Чуршуковын.

Комсомолец-шамычым активный пашашке шупшаш

Волжск. (Телефон дене). 15 июлышто районысо комсомольский активын погынымашыже лийын. Погынымашыште ВЛКСМ ЦК XI пленумын итогшо нерген ВЛКСМ Марбком бюро член К. А. Ленский йолташ выступатлен.

Докладчик конкретный пример-шамыч дене кумда массын кушмашыжым да кадрын кушмашыжым ончыктыш. XVIII партийный с'езд деч вара район мучко руководящий партийный, комсомольский, советский да хозяйственный пашашке 132 еҥым выдвигатлыме. Местный Советлашке сайлаш ямдылалтме жапыште 465 еҥ участвоватлен. Марийский бумажный комбинат ден древкомбинатыште ятыр стахановец, общественник-шамыч улыт.

Но туге гынат, ВЛКСМ райком нуным руководящий пашашке ситыдымын шупшын, нунын деке шагал пашам ыштен. Садланак районный комсомольский организацийын пашаштыже шуко ситыдымаш-шамыч улыт. Комсомольский организаций начар кушкеш. Тений майыште район мучко комсомолыш 37 еҥым да июньышто 26 еҥым гына пуртымо. Марбумкомбинат пеленсе первичный комсомольский организаций ик еҥым гына пуртен. Ятыр организацийыште дисциплина начар. „Элнет" колхозысо комсомольский организацийыште комсомолец-шамычын дисциплинышт путырак начар. Нуно собранийыш огыт кошт, комсомольский поручений огыт шукто. Марбумкомбинатыштат комсомолец - шамыч коклаште дисциплиным пудыртымаш, йӱмаш, шолыштмаш, хулиганство факт-шамыч улыт. Но комсомольский комитет нине ситыдымаш-шамычым корандышаш верч шагал тыршен.

Пренийыште выступатлыше Культенков йолташ (Марбумкомбинат) ВЛКСМ райком могырым стахановец - шамычын инициативышым поддерживатлымаш, комсомолец-шамычын паша производительностьышт нерген интересоватлымаш укем ончыктыш. Садланак ятыр цехлаште простой, прогул лиеда, продукцийын качествыже ӱлыш. Политико-массовый паша начар ышталтеш, но цехласе комсомольский организаций - шамыч нине факт-шамычым огыт уж.

Ковалева йолташ шке выступленийыштыже ВЛКСМ райкомын тошто секретарьже Чернышевын вуйлатыме методшым чот вурсыш. Тудын канцелярыште шинчен, актив дене кыл кучыде паша ыштымыжым раш ончыктыш.

ВЛКСМ райкомын рядовой комсомолец-шамычлан поручений пуаш лӱдмыжӧ, нуным шагал туныктымыжо нерген Требачев йолташ ойлыш.

ВКП(б) райком секретарь Январев йолташ шке выступленийыштыже комсомол ончылан ятыр конкретный задача-шамычым шындыш. Комсомолец - шамычым займовый кампанийым завершитлымаште, кормым ямдылымаште да шурно погымаште активно участвоватлаш ӱжӧ.

Смирнов, Кутаков, Друнин да моло йолташ-шамычат членский взносым тӱлымаште, колхозный водоем ыштымаште, военно-физкультурный пашаште ситыдымаш-шамычым тӱжвак луктыч.

Актив погынымаш ВЛКСМ ЦК XI пленумын пунчалжым ик йӱк дене одобритлыш да пленумын пунчалжым реализироватлашлан конкретный мероприятийшамычым палемдыш.

Д. Смирнов.

Нуно чапле примерым ончыктат

Козмодемьянск. (Телефон дене). Горно-Марийский район мучко чылаже 27 агитколлектив да 650 утла агитатор-шамыч пашам ыштат. Нуно кызыт чыланат у шурным погаш ямдылалтмаште политико-массовый пашам кумдан шарашлат, колхозлаште беседым, читкым кӱрылтде эртарат, пырдыж газетлам луктыт. У заемым шарымаштат кугун полшеныт.

Теве Ершово-Куженерский сельсовет „Луиж" колхоз пеленсе агитколлективын вуйлатышыже В. Рыбаков йолташ шке пашажым йӧратен ышта. Колхозник ден колхозница-шамыч коклаште газетым йӱкын лудеш, беседым эртара. Заемым шарымаштат активнын полшен.

Тыгак С. Александров йолташат (тиде колхозак) шке звеноштыжо агитационно-массовый пашам мошторен организоватлен. Шошо ага жапысе сай пашажым пентыдемден, заемлан подпискым эртарымаште агитационно-массовый пашам эше утларак виянден колтен. Шудо солымаштат тиде пашам кӱрылтде ыштен. Садланак тудын звеножо кеч могай паша денат эн ончылно.

Агитационно-массовый пашам У солинский сельсоветысе „Сотыш лӓкмӓш" колхозыштат сай шындыме. Тиде колхоз пеленсе первичный комсомольский организацийын секретарьже Михайлов йолташ агитационно-массовый пашам эреак практический паша дене кылда. Садланак у заемлан подпискым ыштымаш дене чыла колхозник да колхозница-шамычым авалтыме.

А. Абрамов,
ВКП(б) райкомын пропаганда да агитаций отдел вуйлатышын заместительже.

АГИТКОЛЛЕКТИВ ТЫПЛАНЕН

Кажне колхоз, предприятий да учреждений ончылан партий ден правительство шындыме задачым сайын шуктымаш—верлаште партийный, комсомольский организаций-шамычын пашаштым моштен организоватлыме гыч зависитла.

Цибикнурский сельсовет пеленсе агитколлективыште 17 агитатор-шамыч шотлалтыт. Агитколлектив дене Цибикнурский средний школа директор З. Толстов йолташ вуйлата.

Кызытсе жапыште колхозласе агитколлектив-шамычын пашашт—посна колхоз - шамычым у шурным погымо жаплан сайын ямдылен шуктымаште да агитмассовый пашам кузе организоватлыме нерген планым ямдылымаште.

Цибикнурский сельсовет пеленсе агитколлектив шке пашажым путырак начарын организоватлен. Агитколлективын паша планже уке. Шошо ага деч вара ик семинарат эртаралтын огыл. Тыгак партий ден правительствын пунчалыштым колхозный масса коклаште умылтарымаш пеш начарын ышталтеш.

Теве у шурным погаш ямдылалтмаш да эртарымаш нерген СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н пунчалыштым чыла колхозышто прорабо-татлыме огыл.

Садланак вет Цибикнурский сельсовет мучко 8 колхоз гыч ик „Йошкар тумер" колхоз гына у шурным погаш тӱрыс ямде. Ятыр колхозлаште машина часть-шамыч огыт сите, амбар - шамычым ремонтироватлыме да дезинфекцироватлыме огыл.

Тыгак колхозлаште таловец - шамычын водоемым ышташ ӱжмыштым кумдан умылтарыдымылан кӧра сельсовет мучко ик „Уэмдыш" колхозышто гына пӱям пӱяленыт.

Тиде гына огыл, З. Толстов йолташ шкак агитколлектив дене вуйлата гынат, агитколлективыште мыняр агитатор улмым сайын огеш шинче.

Ончыкыжым Цибикнурский сельсовет пеленсе агитколлектив шке пашажым вож гычак саемдыман.

Ты пашаште комсомольский организаций кугу полышым пуышаш. Садлан агитколлективлан Цибикнурский сельсовет мучко улшо кум комсомольский организаций деке пенгыде кылым кучыман.

А. Абрамов.

Постоянный комиссий-шамыч пашашке пижынит

ВЛКСМ ЦК-н XI пленумжо ВЛКСМ райком ден горкомлаште отдел-шамычым пытараш, руководящий комсомольский организаций-шамычын пашашкышт кумда активым шупшашлан райком ден горкомлаште агитационно-пропагандистский паша шотышто, школьный молодежь ден пионер-шамыч кокласе паша шотышто, военно-физкультурный паша шотышто, культурно-массовый паша шотышто 7—10 еҥан комиссий - шамычым ышташ шке пунчалыштыже ончыктен. Кызыт пленумын пунчалже почеш райком ден горкомлаште отделшамычым пытарен, комиссий-шамычым ыштат.

ВЛКСМ Йошкар-Олинский райкомыштат агитационно - пропагандистский паша шотышто, школьный молодежь ден пионер-шамыч кокласе паша шотышто, военно-физкультурный паша шотышто комиссийшамычым ыштыме да 12 июльышто ВЛКСМ райкомын бюроэшыже да пленумешыже утвердитлыме. Нине комиссий-шамыч кокла гыч кызыт кок комиссийже пашашке пижыныт. Комиссий - шамычын пашаштым ончен, районный комсомольский организацийыште паша икмыняр саеммашым ужаш лиеш. Ожно райкомол военно-физкультурный пашалан вниманийым ситыдымын ойырен. Кызыт тиде паша дене постоянный комиссийым ыштымылан лийын пашаште саеммаш коеш. Комиссийын председательже Луковаников йолташ пашашке уло кумылжо дене пижын.

Комиссий физкультурникын Всесоюзный кечыжлан да Военно - Морской Флотын кечыжлан ямдылалтмашке кугу вниманийым ойырен. Районысо первичный организацийлаште да райцентрысе учрежденийлаште физкультурникын да Военно-Морской Флотын кечыже нерген беседа ден доклад-шамыч эртаралтыт. Тидлан 25 активный комсомолецшамычым ойырымо.

21 июльышто райцентреш легкий атлетик да лӱймаш дене соревнований, тыгак поход эртаралтыт.

Агитационно - пропагандистский комиссият пашашке пижын. Кызыт шурно погымаш кампаний годым пашам ышташлан планым ышта.

Ив. Литвин.

Полыш кӱлеш

„У корно" колхоз пеленсе комсомольский организаций (Параньгинский район) шке пашажым пеш начар ышта. Комсомольский организацийым организоватлымылан ынде куд ий лиеш, но тудо огеш куш. Несоюзный молодежь коклаште умылтарымаш паша ситышын ок ышталт. Комсомольский погынымаш 3—4 тылзе ден огеш эртаралт. Организацийын членже-шамыч колхоз паша деч ӧрдыштӧ коштыт.

Чыла тидым комсомольский организацийын секретарьже Алексеев йолташ ужеш, но пашам саемдышаш верч ок тырше.

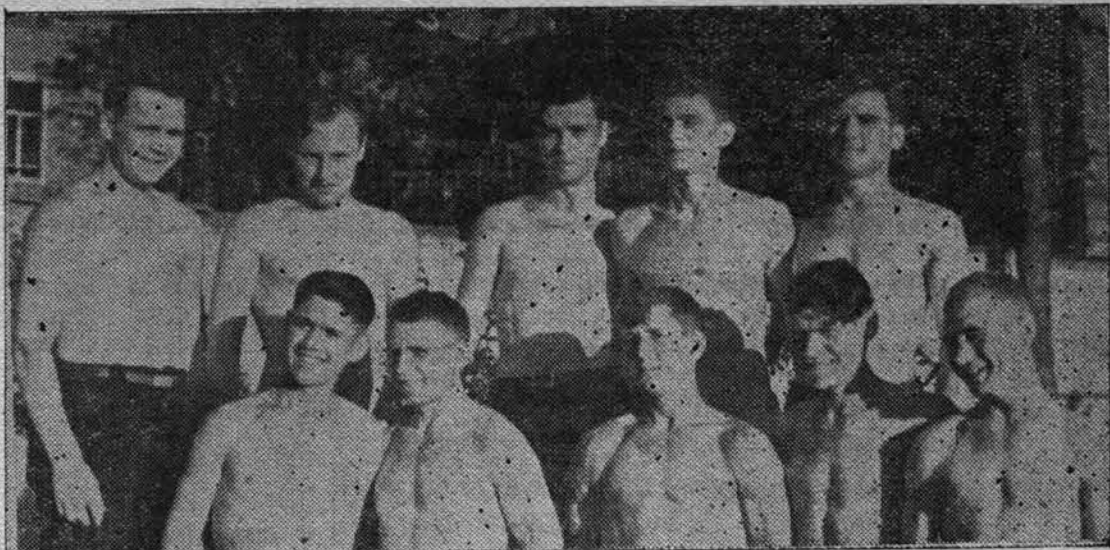
ВЛКСМ Параньгинский райкомат тиде организацийлан полышым огеш пу.

Рельцев.

Организаций кушкеш

Йошкар-Олинский район Кӱшнурский сельсоветысе Сталин лӱмеш колхозышто 1937 ийыште 5 еҥ дене комсомольский организацийым организоватлыме ыле. Несоюзный молодежь коклаште массово-умылтарымаш пашам сайын ыштымылан кӧра, кызыт организаций 18 еҥым шуын.

Ирнов.

У комплекс почеш ГТО I ступень значоклан 6—7 нормым успешно сдатлыше Йошкар-Оласе призывник-шамыч. Снимкыште (первый рядыште шола гыч пурлашке): Н. П. Баев, В. В. Попов, С. С. Куряев, П. С. Мокреев да А. С. Латчин, кокымшо рядыште шола гыч пурлашке: Н. К. Пакалин, Ю. Н. Житникин, С. Н. Гореев, Е. А. Шерстнев да Г. Г. Уманов йолташ-шамыч.
Фото М. Чуршуковын.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

ДЖАМБУЛ

*Тыйын домбратше луктеш мотор
у семым,
Памаш вӱдла шӱмет гыч муретше
лектеш,
Казахстанский степь гыч, шӱшпык
семын,
Чоҥешталын элна мучко шуэш.*

*Акын Джамбул, вуетше чалемыч,
Кыляш гай ошемын йорга пондашет.
Но тыйын шӱметше моткоч рвеземын,
Модеш чот вӱретше, у вий коргыштет.*

*Кажне мутетше шога пеш шергын,
Вождь Сталин ачалан у мурым мурет.
Тый куатле мутет ден сеҥет сут
тушманым,
Эрык знамям, поэзийым моткоч кӱш
нӧлтет.*

*Кече семын йолга орден дене оҥетше,
Элна мучко йоҥга пеш шерге лӱмет,
Чыла наций лудеш ижон возыметым—
Чот пагала тыйым патыр калыкет!*

Москва, июнь.

А. Иванов.

РОЗА ДЕН МАКЕ

*Урем вел решотка коргыштем
Кугу маке тӱшкам пеледеш.
Койыт роза-влак пӧрт окнаштем,
Макылан ала мом ойлынешт.
Чевер макым мардеж тарвата,
Пӧрт окна гыч розат ончалеш,
Кечыйол йӧратен ырыкта,
Макым роза шыпак шупшалеш.
Мемнан илыш тыгак койылден*

*Пеледеш—кушкалеш саскажат.
Кечыйолжо модеш куанен,
Чылалан ситалеш шокшыжат...
Чот пелед, чевер роза, пелед,
Маке тыйын эре пеленет.
Чот пелед, мотор маке, пелед,
Роза тыйын эре воктенет.*

Осмин Йыван.

Зулика

*Ӱжара волгалтме годым
Тыйым вашлийнам, йолташ;
Ушешем ласкаҥын кодын
Эр муретше шарналташ.*

*Шӱшпык гай яндар йӱкетшым
Шуко колышт шогенам;
Маке гай мотор тӱсетшым*

Мый ом мондо нигунам.

*Вашлиймемым шарныкталын
Мур йоҥгалте, Зулика.
Тиде мурым мурталын
Тыйнат шӱмет пыртка.*

Шадт Булат.

Колхоз садыште

*Кече волыш горизонтыш
Кава тӱрым чевертен.
Шӱшпык шинчын шоптыр вондыш
Мурыш кечым ужатен.*

*Шоптыр вондо-влак йӱмачше
Шӱшпык йӱмӧ вӱд лектеш.
Кас юж дене сылне садше
Ковыртатыл шогылтеш.*

*Вичкыж мардеж „выж-ж“ пуалын,
Шотла писын парчалам.
Мӱй пушан саднам мокталын,
Манеш пуйто—„Сай салам!“*

*Тышке толын нур паша гыч—
Йыр пеледше сад лоҥгаш,—
Кажныжат кана ласкаҥын,
Уке нунын нойымаш.*

*Тыште ӱдыр-каче коштыт,
Толыт шоҥго-шамычат.
Нунын ойым таче колышт,
Куан мутым вел колат:*

*— Сылне сад гай илыш толын!
— Да илаш пеш весела!
— Молан таче мураш огыл?—
Вара муро йыр ташла...*

Май, Йошкар-Ола.

Мирон Чойн.

ДНЕСТР

*Ой, тый Днестр! Молан тыге таче
Утларак виян йогет, поснак вашкет?
Ала иктаж кушко писын миен шуын
У уверым колынат да, ойлынет?
Ой, тый Днестр! Його шке корнетше дене,
Мом ужмет-колметым ойло чылалан:
Кузерак колкок ий тыйын пурла велне
Шемер-шамыч шортыч ойго илышлан?
Тыйын гоч кузерак вончыш Йошкар Армий,
Нунылан кузе пиалым нангаен,
Кузерак моктен вашлие Бессарабий,
Северный Буковина мочол йывыртен?*

* * *

*Коло кок ий Днестр ойырен кок млачдым:
Иктыштыже кече йӱдымат йӱлен:
Тыште вич лукан у шӱдыр нӧлталтын,
Кремль ӱмбалне кечыла умбак йоген.
Тиде шӱдырым кучен шога вождь Сталин,
Тудын дене тыгай кӱшнӧ, тынар чот йӱла!
Садлан илыш весела да пиалан лий,
Мемнан дене кажне йывыртен ила.
Ой, могае кӧранмаш ден тиде мландым
Днестр гочын ончышт тусо шемер влак!
Нунын ик гай лийын ончык шонымашышт:
„Илаш ыле эрык калык семынак...“
Шуко годсек Днестр денсе мландым нуно
Курал ӱдышт, чаплын погышт пасу вач.
Ончо шыжым, уке нунын пырче шурно,
Шурно шуко лий помещик-влакын лач.
Шуо теле—кеч логарым йӧршын пикте:
Уке кинде пурлашат... йоча шортеш...
А вургемым нунылаҥже кеч мом чикте,
Уке... илыш... тые шорт кеч улнымеш!
— ... Ну, сита! Те лекда ынде эрык корныш!
Ме монден она ул иза-шольынам!...—
Тиде мут могае гордость дене йоҥгыш,
Йырымваш саламлат Армийнам, мемнам.*

* * *

*Ой, тый Днестр! Толкынет ден муро, лӱшкӧ,
Пеш кумда Советский мланде ден йогал,
Тыйын пурла векат кӱзыш кече кӱшкӧ,
Онча ынде тышкат шокшын шыргыжал...*

2 июль, Оршанка.

Мирон Чойн.

Частушка-шамыч

*Ужаргын, кандын койшыжо
Олык шудет огыл мо?
Йӧралталме таҥнаже
Стахановка огыл мо?*

*Сылнын койын кушкалеш
Изи ладра куэже.
Шыргыжалын ончалеш
Стахановка таҥнаже.*

П. Державин поген.

АЧИЙЖАТ-АВИЙЖАТ

(М. Шкетанын пьесыже нерген)

М. Шкетан „Ачийжат-авийжат“ пьесшым 1923 ийыште возен, а печатлен лукмо 1928 ийыште. „Ачийжат-авийжат“ пьеса марий драматургийыште кугу верым налын шоген. Садлан лийынак 1928 ий марте рукопись денак пеш шуко вере шындалтын.

Пьесын тӱҥ темыже—революций деч ожнысо (реакций) жапыште ик марий (Савлий) ешын илыш юла шотышто пужлен, йӧршешак шаланымашыже.

Натуральный озанлык пыташ тӱҥалын. Ял озанлыкышкат ремесленичество, сатулышо капитал шеҥгынак пура, илыш радамыште кугу социальный вашталтыш лиеш. Тыгай процесс ялысе чыла социальный лончылан ик семын келшен огыл, очыни. Садлан лийынак посна лончо коклаште пессимизм ден анархизм, тошто дене келшыдымаш ой лектеш. Шкетан „Ачийжат-авийжат“ пьесыште лач тыгай жапым ончыкта.

Савлий улан еҥ. Кум эргыже кум корно дене каят: Йыван—кем ургызо (ремесленник), адак мланде пашамат ышта; Осып—ачажын кышажым тошка (мланде пашамак велэ ышта, пеш пойынеже); Мачук—„студент“, анархист, пелэ революционер (шолып лукмо кнагам лудеш, илыш дене, закон дене огеш келше).

Еш илыш чот пужла. Еш коклаште, Савлий ден ватыже деч посна, икте весе коклаштат келшымаш уке, эре каргашен, икте весыштым шӱрдылын, пий ден пырыс гай илат. Савлийын эргыже-шамыч илыш юла шотышто (нравственно) пужлаш тӱҥалыныт: йӱыт, орат, ажгынат, кредалыт, икте весыштым пуштедат, ватыштым тавалат да тулеч молат. Ты келшыдымаш коклашке шӱведыше кува, Нени, тулым пурта. Еш илышым саемдышаш верч Савлий кугыза Йываным посна луктын колта. Тудат ок полшо—еш утыр велэ пужла. Маюк Санюклан марлан шолып лектеш. Йыван Осыпым кӱзӧ дене шурал пуштеш. Йыван ден Мачукым тюрьмаш кучен нангаят. Суртеш Савлий кугыза ден ватыже велэ „тӧнгак“ шоген кодыт. Тыге тошто, патриархальный еш йӧршеш шалана. Пьеса гоч тыге тошто годсо илышын идиотизмже (вӧгыралыкше) келгын почын пумо.

Молан илыш пужлен, кузе тудым автор ончыктен?

Ты йодышлан автор пьесын лӱмжӧ денак „Ачийжат-авийжат“ манын вашмутым пуа. Кӧ титакан вара?—манын йодмылан:—„Те! Те мемнам ончен куштен улыда. Сай еҥым ыштен кертын ода ул. Эх, ачийжат, авийжат!.. Молан ыштеныт? Молан мемнам куштеныт?..“—манеш ачажлан Мачук.

Мачук чын революционер улеш манаш ок лий. Тудо але пелэ революционер велэ. Мачук кучедалаш массым ок организоватле, массыштат тудым пагалыше ок кой. Тудо анархист, бунтарь семын шкетак вийыт толаша (сондыкым пудырта).

Молан Савлий кугыза ден ватыже Мачуклан „студент“ шотышто улмыжлан пеш лӱдыт? Молан Мачукым калык ок пагале?

Ленин „Характер, движущие силы и перспективы революции 1905—1907 годов“ статьяштыже тыге воза:

„Забастовщик“ мут путыракшым кресаньыклан ожно „студент“ мутым каласыме семынак „бунтовщик“ революционер семын чучеш. Но „ученый“, „господа“ сословийыш ушнен шогымыж дене „студент“ калыклан йот лийын, а забастовщик шкетак эксплоатаций йымалне улшо калык кокла гыч лекше улеш“.

Мачук шкежат шкенжым вуянчык манеш. Мачук „ученый“ але „господа-шамыч“ кокла гыч лекше огыл гынат, тыгыде буржуазный (улан кресаньык) гыч лекше. А ме шинчена, кресаньыкын помещик ден кугыжа ваштареш кучедалмашыже кеч кунамат общий семын, стихийно эртен. Капитализм системын чумыр негызше ваштареш кучедалме олмеш, ты система гыч лектын шогышо, нунылан келшыдыме койыш ваштареш велэ кучедалыныт. Моланже пале: нуно шке вожышт дене капитализм денак пижын шогат. Пьесын тӱҥ геройжо—Мачук, илыш дене келшыде, кугыжан стройжо ваштареш, айдемын сутлыкшо ваштареш кучедалеш гынат, пьесын чумыр идеяже тошто илышын чумыр системыже, стройжо ваштареш огыл, а еш илышыште улшо экшык ваштареш кучедалаш ӱжеш.

Вет, Мачукын образше гоч автор—„поплан, шӱведышылан ода ӱшане гын, тунам велэ илышда саемеш,“—манеш. Еш илышыште экшыкым пытарен, илышым саемдышаш верч, посна еҥым туныктен, йоҥлышыштым ончыктен, тудын титакшым пытараш кӱшта. Автор илышыште улшо экшыкын социальный вожшым келгын умлен огыл.

(Мучашыже 4-ше стр.)

10

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Германский командованийын сводкыжо

Берлин, 16 июль. (ТАСС). Германский информационный бюро германский командованийын сводкыжым увертара, тушто тыге ойлалтеш." Германский подводный пуш противникын чылаже 23.600 тонн водоизмещенияан икмыняр грузовой судныжым вӱд йымак волтен колтен. Вес подводный пуш 9 тӱжем тонн водоизмещенияан вефтеналивной судным торпедироватлен, кудо виян конвой дене кая улмаш.

15 июльышто Ла-Маншыште английский корабль-шамыч ваштареш мемнан самолет-шамычын шуко гана атакым ыштымыш дене мемнан авиаций чылаже 18 тӱжем тонн водоизмещениян кум грузовой пароходым вӱд йымак волтен колтен. Тидын деч посна, бомба-шамыч логалме дене вес 5 торговый судным локтылмо.

Кече мучко мемнан авиаций Пембрукысо, Плимутысо да Висестерысе английский аэродром-шамычым, Кардиффысе да Брайтонысо портовый сооружений-шамыч ден ик авиационный заводым бомбардироватлен. Бомбардировка дене шуко пожар да пудешталтмаш лиеденыт.

Кодшо йӱдым английский самолет-шамыч Западный да Северный Германийысе икмыняр пунктлам бомбардироватленыт. Бомбардироватлыме дене нимогай локтылалтмашат лийын огыл."

Латвийский республикын сеймышкыже сайлымашын предварительный итогшо-шамыч

1940 ий 14 ден 15 июльышто Латвийский республикын сеймышкыже сайлымаште чыла избирательный участкылаште да подучасткылаште 1.179.649 голос пуалтын, кудо голосованийыште участвоватлаш правам иметлыше чыла граждан-шамычын 94,7 процентшым составлятла. Кандидат-шамычын фамилийыштым удыралман бюллетень-шамыч 27.919 ылыч.

„Латвийысе трудовой калык Союз" группын кандидатше-шамыч верч голос 1931 ийыште сеймыш сайлымаште выставитлыме пӱтынь список-шамычлан пуымо чыла голос деч 184.510 голослан шукырак пуалтын. (ТАСС).

Эстонийысе государственный думыш сайлымаш нерген предварительный данный-шамыч

14 ден 15 июльышто Эстонийысе Государственный думыш депутат-шамычым сайлымаш чыла 80 избирательный округыштат лийын. „Эстонийысе трудовой калык Союз" группын чыла регистрироватлыме 80 кандидатше сайлалтын.

Окружной избирательный комиссий-шамычын предварительный данныйышт почеш, сайлымаште пӱтынь избиратель гыч 81,6 процентше участвоватлен. „Эстонийысе трудовой калык Союз" группын кандидатше-шамыч верч голосованийыште участвоватлыше чыла избиратель-шамыч гыч 92,9 процентше голосоватлен. (ТАСС).

14 июльышто „РСФСР кубоклан" футбол дене розыгрышыште Йошкар-Оласе „Динамо" команда ден Казаньысе „Динамо" команда модыныт. Модыш казанец-шамычын 2:1 счет дене сеҥымышт дене пытен.

Снимкыште—модмашын ик моментше.

Фото М. Чуршуковын.

Районлаште у шурным погаш ямдылалтмаш

Ново-Тор"ял. Кузнецовский сельсоветысе „У вий" колхоз кӱкшӧ сталинский шурным йомдарыде да кӱчык жапыште поген налшашлан тӱрысынек ямдылалт шуын. Колхозын 2 жнейкыжым, 40 орвам ремонтироватлен шындыме. У шурно опташ 120 у мешакым ургымо. Склад-шамычат ямде улыт.

Шурно погашлан посна звено-шамычым участкылашке пеҥгыдемдыме. Пасулаште пырдыж газетым луктaш да газетым йӱкын лудашлан комсомолец-шамычым ойырымо.

П. Веденькин.

* * *

Куженер. Ляж-Вершинятский сельсоветысе колхоз-шамыч шурно погашлан ямдылалт шуыныт.

„Нолькy" колхозышто 2 жнейкым, 1 косилкым да молотилкым ремонтироватленыт. Склад ден мешак-шамычат ямде улыт. Тиде сельсоветысе „Победитель" ден „Марий Коммун" колхоз-шамычат у шурно погаш ямде улыт.

Но туге гынат, тиде сельсоветысе Киров лӱмеш, „Дружба", „Йошкар шӱдыр", „Искра" да „Прожектор" колхоз-шамыч у шурно погашлан але тӱрыс ямдылалт шуын огытыл. Нине колхоз-шамыч деленсе комсомольский организаций-шамыч у шурно погаш ямдылалтмаште начар полшат.

Г. Дмитриев.

* * *

Ронга. „Родина" колхоз (Кужмаринский сельсовет) у шурно погашлан чыла машина-шамычым ремонтироватлен, склад-шамычым дезинфицироватлен. Шурно погымаш годым, агитатор-шамыч Романов, Пуртов, Козырева читкым эртараш, газетым луктaш тӱҥалыт.

В. Загайнов.

ФУТБОЛ ДЕНЕ МОДЫЧ

8 июльышто „Мустай" ден „Шокшем" сборный команда-шамыч (Сернурский район) футбол дене модыч.

Модмаште „Мустай" команда „Шокшем" командым 1:0 счет дене сеҥен.

П. Глушков.

Юнкор серыш почеш

1940 ий 28 июньышто Павел Веденькин йолташ „Рвезе Коммунист" редакцийышке „Письмоносец Поликарп Веденькинын пашажым саемдыман" вуй му тан заметкым колтен ыле.

Ме тиде заметкым Ново-Тор'яльский районный связьыш терген колтышна.

Терген налмеке мыланна Ново-Тор'яльский районный связь тыге увертара: Юнкор Павел Веденькин йолташын заметкыже чыныш лектын, письмоносец П. Веденькиным паша гыч корангдыме.

АЧИЙЖАТ-АВИЙЖАТ

(МУЧАШ)

Автор „вообще илыш титакан" манме отвлеченный теорий гыч лектеш.

Мачукын образше гоч Шкетан ача ден авам йонгылыш титакла. Еш илыш пужлымаште ача-ава титакан огытыл, нунын пичкемышлыкышт титакан, вуным пичкемышлык кепшылтен, а пичкемышлыкше—капитализмын косаже. Пичкемышлыкым пытараш, еш илышым тӧрлаташлан у айдемым шочыкташ, эн ондак капитализмым, капитализ деч кодшо косам экономикыштат, айдемын сознанийыштыжат пытараш кӱлеш. А тидым ыштен шукташ Мачук семын илышым тергыме велә ок сите, революцийым ыштыман.

Ты пьесыште Шкетанын суб'ективный идеяже ден творчествыже гоч ончыктымо об'ективный идеяже (але мом ончыкташ шонымыжо ден мом ончыктымыжо) коклаште келшыдымаш коеш.

Шкетан, еш илыш экшыкын чийже (сущностьшо) ваштареш огыл, а ты чий гыч мо лектын шогымо (явлений) вашатреш велә кучедалеш. Тиде авторын художник шотышто але самырык улмыж гыч, илышым теорий ден философий почеш келгын пален моштыдымаш гычше лектын шога. Шке шонымыжо почеш Шкетан еш илышыште улшо тӧрсырым, пичкемышлыкым, адак ты шотышто ача-ава гына титакан улмым ончыктынеже улмаш. Санден нунын вашатреш рвезе калыкым шогалташ шонен. Но об'ективно тидын дене пырля ожнысо реальный илышым правдиво ончыктымыжо дене натуральный озанлыкыше сатулышо капитал пурымо негызеш патриархальный еш шаланымашым, окса ден частнособственностьлан кӧра вор, йӱшӧ, сут еҥ-шамыч лиймым, ача-ава ден икшыве, тошто ден у ӱдрамаш-шамыч коклаште ваш келшыдымаш ойыртемым, пӧр'еҥ ден ӱдрамаш коклаcе отношений весештмым (йӧратыме почеш сай йолташ лийын илымым) чынын ончыктен. Ик манаш, ял илыш отношений вашталтмым сӱретлен. Ты пьеса гочак тошто натуральный озанлыкыш капитализм пурымо негызеш кресаньык коклаште тӱрлӧ социальный лончылаcе ойыртем шарлымым, у социальный лончо шочмым нунын коклаште класс кучедалмаш шарлымым шижын кертына. Мачуклан натуральный озанлык (частный пого) ден патриархальный еш илыш ок келше, санден нунын деке пижын шогышо вераланат ок ӱшане. Тыгай „аҥыра" илыш деч утлаш шонен, Мачук ачажын ешыжым кудалтен, эрык илыш верч кучедалаш кайнеже. Но тыгай „аҥыра" илышын кӱшычын аралалтмыжым ужын Мачук умла. Тыгай илыш вашатреш:

— Те калык вӱрым йӱын коштыда. Закон верчын монар еҥын вӱржым йӱын улыда. Тыгай закон пояншлан велә йӧра. Мемнан гай вуянчылан тендан законда ок кӱл. Ты законым ме пытарена, — манын ойлымыжлан верчын тудым тюрьмашке поген наҥгаят.

Савлий кугыза натуральный озанлык ден патриархальный еш верч пеҥгыдын шога. Тидлан келшыше патриархальный еш пужлаш тӱҥалмым чийжым Савлий вигузеат умлен ок кертат, еш илышыжым шӱведыме ден юмылан кумалме гоч велә тӧрлатынеже.

Шкетанын суб'ективный идеяже дене творчествыже гоч ончыктымо об'ективный идеяже коклаште келшыдымаш лиймым кузе умлышашлан верч Ленинын „Лев Толстой как зеркало русской революции" статьяже гоч (Шкетанын ты пеcышлан келшыше) тыгай цитатшым конден кертына.

„Великий художникын лӱмжым революций дене таҥастарымаш, кудым тудо йӧршын умлен огыл, кудын деч тудо йӧршын корангын, первой ончымаште странный да искусственный гай койын кертеш... Да мемнан ончылнына чынжымак великий художник гын, тудо шке произведенийлаштыже революцийын эн кӱлешан могыржо гыч икмыняржым ончыктышаш ыле..."

Образ-шамыч чынын, реально ончыктымо улыт. Нунын йылмыштат, койшыштат индивидуалироватлен ончыктымо улыт, кажне геройлан (типлан) шке сынан характеристикым пумо. „Ачийжат - Авийжат" пьесын йылмыже пӱтынек калык (кресаньык) йылме гыч налме.

А. Асылбаев.

Отв. редакторын заместительже—В. М. БОРИСОВ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов 4 этаж, № комнат 69—70, № телефона 90.
Упол. Главлита МАССР 666. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.